rijksuniversiteit groningen / universiteitsmuseum

Jaarverslag 2023

Bezoekersrecord verpulverd: 26.439 bezoekers, dertig procent meer dan het vorige recordjaar!

In 2023 stapten 26.439 mensen het museum binnen. In het vorig recordjaar 2022 waren dit er 20.292. Dit betekent dat het bezoekersaantal met meer dan dertig procent is gegroeid. De vaste tentoonstelling *Masterminds* en de tijdelijke tentoonstellingen *Time will tell* en *Phallus. Norm & Vorm.* leverden hoge waardering op bij de bezoekers.

Ook de educatieve programma's, evenementen en activiteiten leverden een belangrijke bijdrage aan de groei van het bezoekersaantal. Zo waren er op elke zondagmiddag en in de schoolvakanties workshops voor kinderen. Daarnaast konden kinderen naar een knutsel- en evenementenhoek om zo kennis te maken met wetenschap. Voor studenten en medewerkers van de RUG werden diverse nieuwe activiteiten georganiseerd zodat de positie van het museum binnen de academische wereld werd versterkt.

De doelstelling om meer gezinnen en studenten naar het museum te krijgen heeft in 2023 zijn vruchten afgeworpen. Ook in de komende jaren zal dit een belangrijk streven zijn voor het museum, zodat wetenschap voor een breed publiek toegankelijk blijft.

Bezoekersaantallen

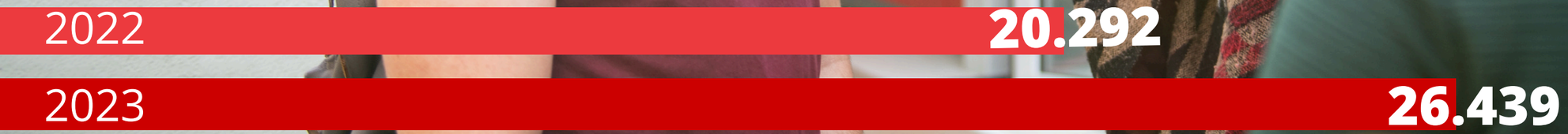

Tentoonstellingen

In 2023 werden er twee tijdelijke tentoonstellingen geopend, namelijk de tentoonstelling *Phallus. Norm & Vorm* en een fototentoonstelling over Mexico. *Phallus* was een tentoonstelling waarvan het concept en de verhaallijn ontwikkeld was door het Gents Universiteitsmuseum (GUM). Bezoekers werden meegenomen langs onze ideeën over geslacht, gender, wetenschap en normen. De tentoonstelling was het resultaat van twee jaar lang intensief onderzoek van het GUM naar de manier waarop de wetenschap gender bestudeert en de rol van de maatschappij. De tentoonstelling in het Groningse Universiteitsmuseum nam de objecten over van het GUM. Een van de objecten die centraal stond was de Spierenman, afkomstig uit de collectie van het Groningse Universiteitsmuseum. De tentoonstelling opende in mei 2023.

Een maand later opende de fototentoonstelling *Mariana Yampolsky. Fotograaf van Mexico in de 20e eeuw*. Yampolsky's foto's boden een uniek inzicht in de Mexicaanse maatschappij van de 20e eeuw, met name over familie- en gemeenschapsrelaties. Haar werk was opgenomen in de *UNESCO's Memory of the World Programme*. De tentoonstelling was een samenwerking met Mexico Study Centre van de Faculteit Letteren van de Rijksuniversiteit Groningen, The Groningen Research Institute for the Study of Culture van de Rijksuniversiteit Groningen, de Mexicaanse ambassade in Nederland en Universidad Iberoamericana in Mexico-Stad.

Naast nieuwe tentoonstellingen werden er ook toevoegingen gedaan aan de vaste collectie. Zo kwamen er een interactieve tour en een audiotour bij de vaste presentatie *Masterminds*. Beide onderdelen zijn geïntroduceerd als aanvulling en verdieping op de huidige presentatie. De audiotour is een spannend hoorspel dat alle bezoekers meeneemt langs de boegbeelden van *Masterminds*. De interactieve tour neemt bezoekers mee op reis in de wereld van de wetenschap. Podcastfragmenten, 3D-animaties, quizjes en filmpjes laten de objecten en verhalen van deze tentoonstelling tot leven komen.

Ten slotte werd ook de tijdelijke tentoonstellingsruimte van het Universiteitsmuseum in het UMCG opnieuw ingericht met het werk *Phantom Models 7* van de Italiaanse kunstenaar Christian Fogarolli. Hierin toont Fogarolli recente MRI-scans van zijn eigen hersenen in combinatie met een draadmodel uit de 19e eeuw. Zo werd inzichtelijk gemaakt hoe onze hersenen informatie doorgeven.

Activiteiten en evenementen

Het museum organiseerde en nam deel aan verschillende evenementen, zodat meer mensen in aanraking kwamen met wetenschap en de geschiedenis van de RUG. De evenementen waren divers van aard, waardoor verschillende doelgroepen werden bereikt.

Zoals elk jaar deed het museum in september mee aan de Museumnacht en Open Monumentendag. Nieuw dit jaar waren de Microscopiedag, een Pubquiz op locatie, de Poëzieavond en een Drink and Draw. De laatste twee evenementen waren gerelateerd aan de tentoonstelling *Phallus*.

Bij de Drink and Draw worden voorwerpen uit de tentoonstelling getekend tijdens een vrijdagmiddagborrel. De pubquiz op locatie werd georganiseerd in samenwerking met de Faculteiten Letteren en Religie, Cultuur & Samenleving en studieverenigingen. De pubquiz vond plaats in de Bovenzaal van het museum en had verschillende rondes over wetenschap, de Groningse geschiedenis en muziek. Een ronde was een speurtocht door de tentoonstellingszalen, zodat het publiek actief de tentoonstelling in moest, op zoek naar antwoorden.

Ook deed het museum mee aan de Publieksdag microscopie, ter gelegenheid van het 70-jarige jubileum van de Nobelprijs van Frits Zernike. Op zeventig plekken in de provincie Groningen konden mensen door microscopen kijken. In het museum stond het leven van de plant centraal. Voor verdieping van de tentoonstelling organiseerde het museum anatomische lessen in de Maand van de Geschiedenis. Daarnaast waren er instaprondleidingen over verschillende onderwerpen. Bezoekers konden op deze manier op een laagdrempelige manier meer informatie krijgen over de verschillende tentoonstellingen. Het merendeel van de evenementen vond in het najaar van 2023 plaats.

Kinderen

Net als vorig jaar wilde het museum meer inzetten op gezinnen met kinderen. Op die manier willen we laten zien dat het museum er echt voor iedereen is. Te vaak horen we nog de gedachte dat het museum er alleen is voor mensen met een universitaire achtergrond, terwijl dat zeker niet het geval is. Wetenschap moet toegankelijk zijn voor een breed publiek, en met het inzetten op nieuwe kinderactiviteiten wil het museum dat benadrukken.

Elke zondagmiddag werden er workshops voor kinderen georganiseerd, zoals het maken van slijm, shampoo of tandpasta. In de Maand van de Geschiedenis waren er speciale activiteiten gerelateerd aan de Groningse boegbeelden van de wetenschap. Zo maakten kinderen bij bioloog Tine Tammes bijvoorbeeld een ecosysteem.

Dit jaar startte het museum ook met een knutsel- en experimentenzaal in schoolvakanties. Kinderen konden in deze hoek onder andere experimenten uitvoeren, badzout maken en objecten bekijken onder de microscoop. Daardoor kunnen kinderen ook zelf actief aan de slag als jonge wetenschapper. De zaal is gratis te bezoeken met een geldig entreebewijs. De combinatie van de tentoonstellingen bezoeken en zelf aan de slag gaan leverden hoge bezoekersaantallen op. Vanwege het succes werden de experimentenzaal en de kinderworkshops steeds verder uitgebreid waardoor de belangstelling ook weer verder steeg.

Bezoekers

Na de tegenvallende coronajaren zit het bezoekersaantal van het museum nog steeds in de lift. Uiteindelijk kwamen er 26.439 bezoekers naar het museum toe. Het oude record van een jaar eerder is daarmee ruimschoots verbroken. Ook liggen de bezoekersaantallen daarmee 62% hoger dan het laatste jaar voor de coronapandemie.

Met name tijdens de schoolvakanties en bij evenementen was het erg druk. Zoals elk jaar komen de meeste bezoekers op een dag tijdens de Museumnacht. Dit jaar kwamen er in een avond 2.152 mensen naar het museum, voornamelijk studenten. De slechte weersomstandigheden in de zomermaanden zorgden er mede voor dat musea hoge bezoekersaantallen kregen.

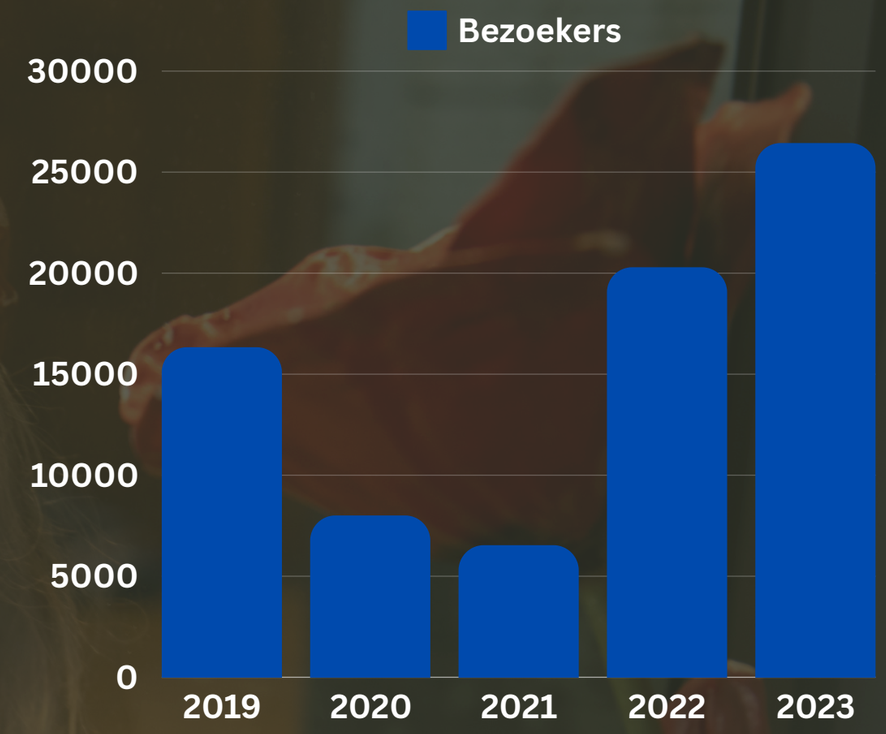

Afbeelding 1: Bezoekersaantallen per jaar
In 2023 brachten maar liefst 26.439 mensen een bezoek aan het Universiteitsmuseum, het hoogste aantal ooit. In de coronajaren 2020 en 2021 lag het bezoekersaantal flink lager door de vele dagen dat musea verplicht dicht moesten. Ook konden er in deze jaren minder activiteiten worden georganiseerd.

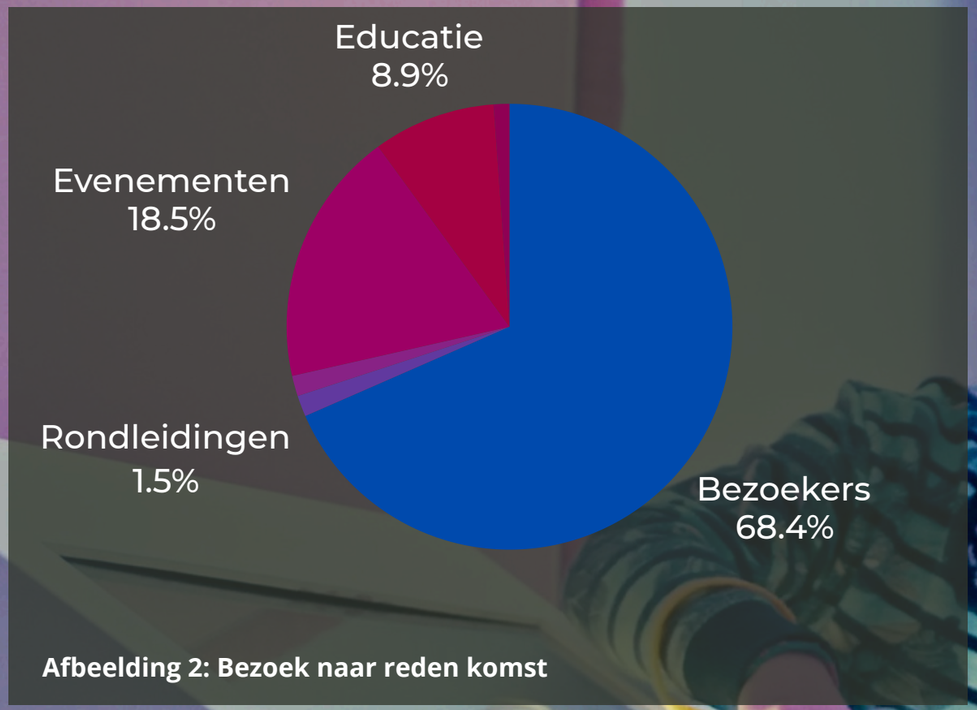

Afbeelding 2: Bezoek naar reden komst

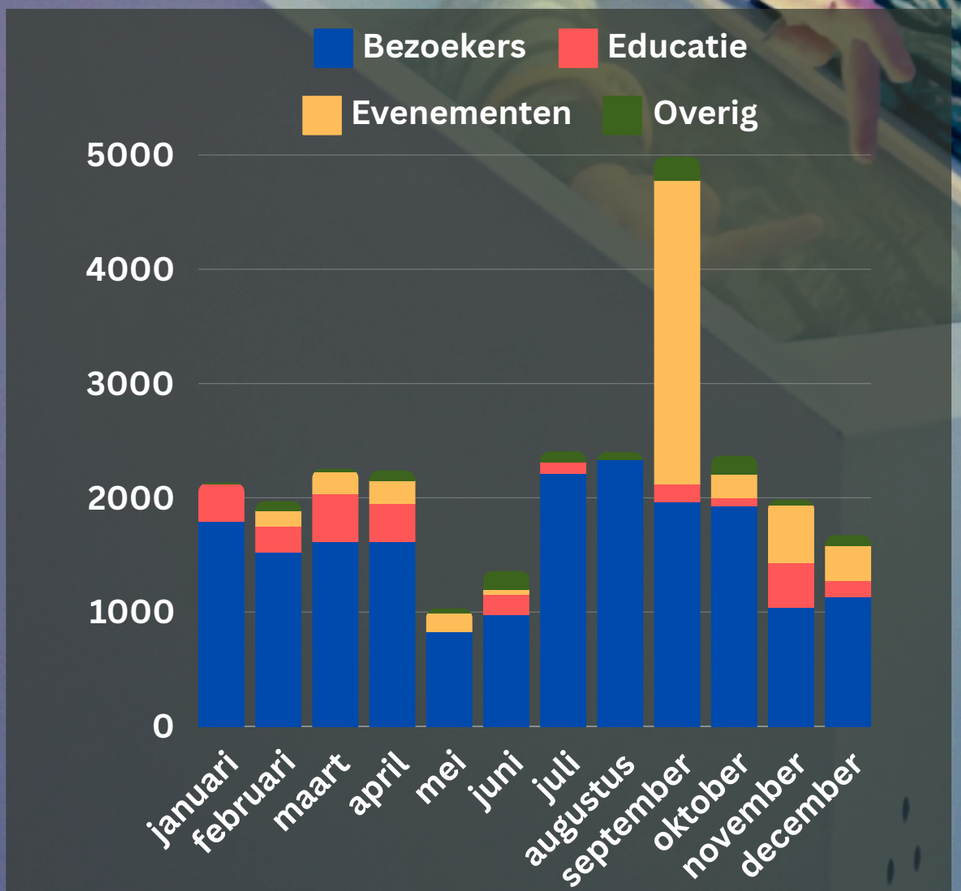

Afbeelding 3: Bezoekersaantallen per maand
*** In de groep overig vallen rondleidingen, kinderfeestjes en andere redenen voor een museumbezoek.**

Educatie

Tien procent van de museumbezoekers kwam vanwege een educatief programma. Het ontwikkelen en verzorgen van onderwijs is daarom een belangrijke taak van het museum. Erfgoededucatie en de reflectie daarover zorgt voor verbinding tussen onderzoek, onderwijs en maatschappij. Bij het onderwijs zet het museum daarom ook in op een leven lang leren, waarbij vaak wordt gewerkt volgens de principes van object-based learning.

In het museum zijn programma's te vinden voor vele doelgroepen. De jongste kinderen maken door middel van kinderfeestjes, waarin ze proefjes doen, al kennis met wetenschap. Bij het basisonderwijs speelt ontdekkend leren een belangrijke rol, bijvoorbeeld met het educatieve programma over zintuigen en het menselijk lichaam. De anatomische collectie wordt hierbij gebruikt. In 2023 is er een educatieprogramma bij de *Phallus* tentoonstelling ontwikkeld.

Interactie

Interactiviteit is een belangrijk aspect binnen de wetenschapscommunicatie, en dus ook binnen het museum. Om dit verder vorm te geven, is er eind december een digitale tour gelanceerd bij de vaste tentoonstelling Masterminds. Bezoekers gaan met een audiotour terug in de tijd en op bezoek bij de verschillende wetenschappers uit deze tentoonstelling door middel van een hoorspel. Daarnaast is er een interactieve tour, waarbij bezoekers 3D-animaties, podcasts en animaties kunnen bekijken bij verschillende objecten en onderwerpen uit de vaste collectie. Deze tour is zowel verbredend als verdiepend en biedt bezoekers meer mogelijkheden om de verhalen van de collecties te doorgronden.

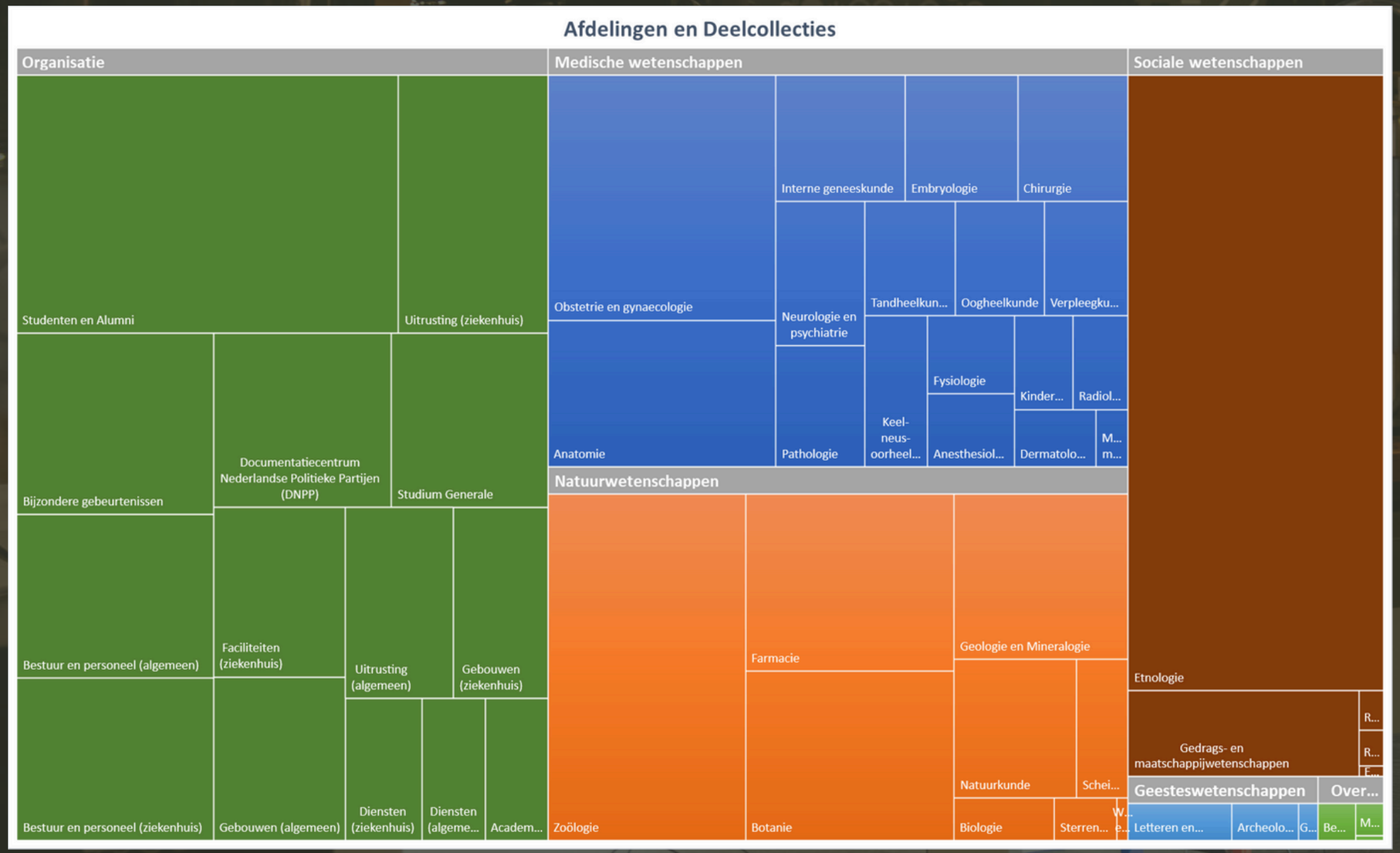

Afbeelding 4: Collectie Universiteitsmuseum Groningen, grootte van deelcollecties.

Museumcollectie

Het grootste deel van de UM-collectie bevindt zich in het depot op de Zernike Campus. In 2023 werd het depot verschillende keren bezocht door collegamusea, onderzoekers en studenten. Redenen voor een bezoek aan het depot waren bijvoorbeeld onderzoek naar een object of (deel)collectie, onderwijs, of het bekijken van potentiële bruiklenen. Veel depotbezoeken raakten aan ethische vraagstukken rondom objecten of (deel)collecties met een koloniale herkomstgeschiedenis. Naast het faciliteren van onderzoek en onderwijs, hielden onze collectiebeheerders zich onder andere bezig met bruikleenverkeer, de opbouw van de tentoonstelling Phallus, en het dagelijkse behoud en beheer van de collecties.

De collectie van het museum is in 2023 uitgebreid met enkele bijzondere objecten, waaronder een DNA-model, maïskolven in epoxy die als onderwijsmodel bij genetica werden gebruikt en acht nieuwe hoogleraarportretten en twee rectorportretten. Daarnaast schonk oud-directeur Franck Smit een tweeluikportret van de hoogleraren Cornelis de Waal en Maria Weylandt.

Marketing

Het Universiteitsmuseum zet zich onverminderd in om het museum bij de juiste doelgroep in het blikveld te krijgen. Regelmatig stuurde het museum persberichten naar lokale media en wetenschapscommunicatiekanalen. Daarnaast maakte het museum gebruik van de verschillende sociale mediakanalen, ook van de universiteit. Om te weten te komen waar het publiek vandaan kwam werd tijdens de kerstvakantie een klein marketingonderzoek gestart. Uit dit onderzoek bleek dat het overgrote deel van de mensen uit de provincie Groningen komt. Aan de hand van deze data kan de marketingstrategie voor 2024 worden aangescherpt. Om het museum verder te promoten voor families werd opnieuw ingezet op de samenwerking met het landelijke platform Kidsproof.

29%	Groningen stad
18%	Groningen provincie
11%	Drenthe
7%	Noord-Holland
6%	Buitenland

Afbeelding 5: Herkomst bezoekers

Sociale media

Het museum beheert verschillende social mediakanalen, waarop gemiddeld genomen ook dit jaar weer sprake was van groei. Enkel op het platform X, voorheen Twitter, was een lichte afname zichtbaar. Dat heeft vermoedelijk te maken met het feit dat diverse gebruikers van het platform vertrokken door het nieuwe beleid. De groei op Instagram en Facebook was vrij redelijk. Op deze kanalen plaatsen we informatie over de collectie, de planning van activiteiten, maar ook interactieve onderdelen zoals een quiz over de tentoonstelling. Het streven is om volgend jaar nog meer een kijkje achter de schermen te laten zien van het depot en door het toevoegen van filmpjes van de objecten.

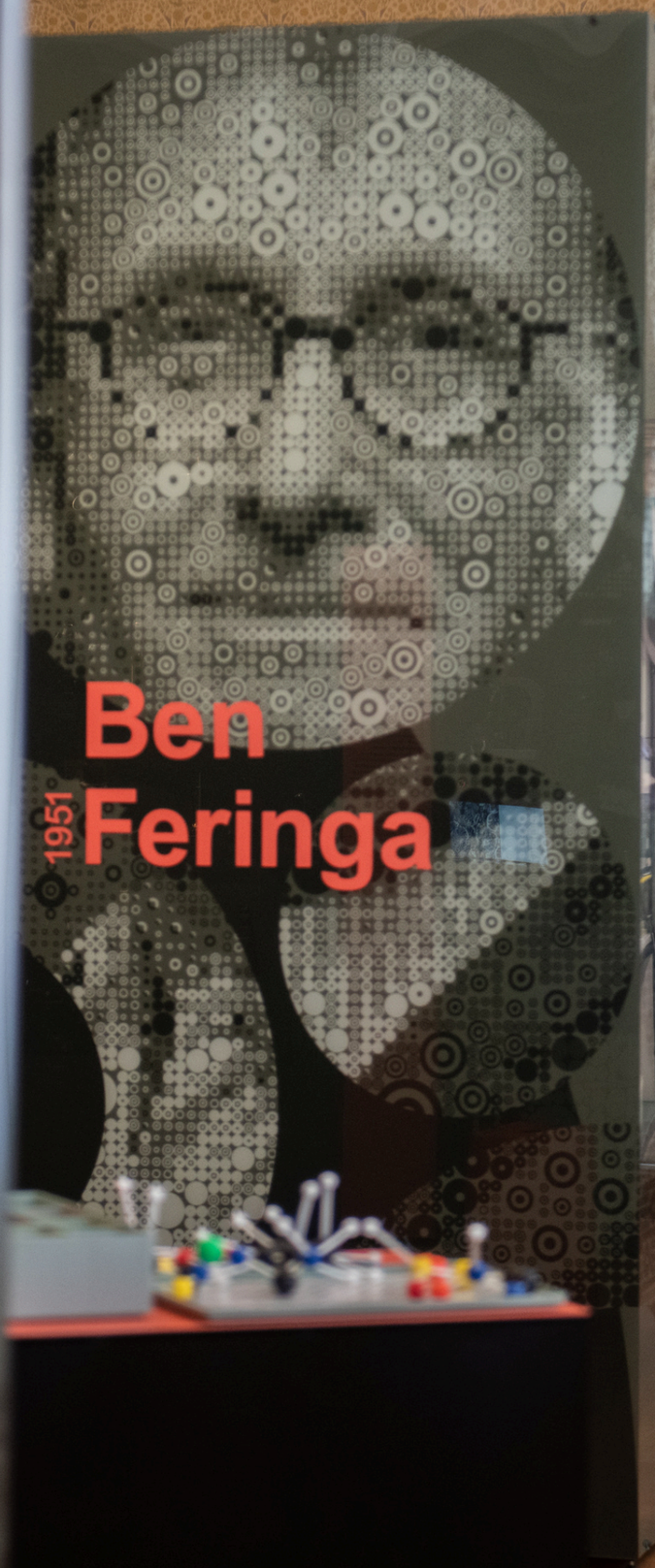

Volgers in 2023

2.345	(-4.2%)
1.818	(+11,0%)
1.598	(+6.4%)

Missie

Het Universiteitsmuseum Groningen is het boegbeeld van de Rijksuniversiteit Groningen. Het museum deelt, verrijkt en bewaart het academisch erfgoed van de RUG. Het is een ontmoetingsplek waar een breed publiek in aanraking wordt gebracht met cultuurhistorisch erfgoed van de universiteit en actueel onderzoek. Het museum wil dat iedereen zich welkom voelt en nodigt je uit om met een nieuwsgierige blik de wereld van de wetenschap van vroeger en nu te ontdekken.

Visie

De wereld van vandaag is voortdurend in verandering. De wetenschap helpt ons om de wereld om ons heen te duiden en te begrijpen. En moedigt ons aan om nieuwsgierig te zijn en nieuwe vragen te stellen. Het Universiteitsmuseum toont de geschiedenis van de wetenschap aan de Rijksuniversiteit en biedt hierop een historisch, cultureel en hedendaags perspectief. Het is het enige visitekaartje van de RUG dat het materiele residu van 400 jaar wetenschap in huis heeft: 100.000 objecten. De permanente wisselwerking tussen onze rijke collecties, de geschiedenis van de Rijksuniversiteit, en de wetenschappelijke kennis die in het Noorden van Nederland is gebundeld vormen ons programmatische vertrekpunt.

Diversiteit en inclusie

Het UM Groningen onderschrijft de doelstellingen van de code Diversiteit en Inclusie en handelt ernaar, gelet op haar rol als klein museum in het Noorden van Nederland. Het museum is dienstbaar aan de academische gemeenschap van de RUG, en bewoners en bezoekers van Groningen en Noord Nederland in al zijn diversiteit. Vacatures worden ingevuld met oog op de toekomst, niet op afkomst.
Als repositorium voor de historische universitaire deelcollecties Etnologie, Anatomie, Pathologie en Embryologie is het museum zich bewust van de veranderende inzichten rond het tentoonstellen van menselijk materiaal en/of objecten die verworven zijn in koloniale context. Het museum initieert herkomstonderzoek en draagt er zorg voor dat binnen de beperkte formatie tenminste collectiebeheerders op de deelgebieden Etnologie en Anatomie aanwezig zijn.
Het museum programmeert met reflectie op actuele vraagstukken rond diversiteit en inclusie, bij voorbeeld door te participeren in het consortium Pressing Matter en aandacht voor genderidentiteit en -fluïditeit in de tentoonstelling Phallus (concept: Gents Universiteitsmuseum). De tentoonstelling Brainstorm (in voorbereiding) vraagt mede aandacht voor neurodiversiteit.
Als 100% onderdeel van de RUG is het UM Groningen voorts gehouden aan de codes en richtlijnen van de RUG: https://www.rug.nl/about-ug/policy-and-strategy/diversity-and-inclusion/diversiteit-en-inclusie-bij-de-rug/

Fair practice code

Arbeidsvoorwaarden van het UM zijn vastgelegd in de CAO NU. Onderwijs en ontwikkelmethoden zijn voorzien via de Corporate Academy van de RUG. Aanwerving van tijdelijk extern personeel en diensten geschiedt via de aanbestedingskanalen en -regels van de RUG.

Governance code cultuur

1. Het Universiteitsmuseum Groningen realiseert haar maatschappelijke doelstelling door culturele waarde te creëren, over te dragen en/of te bewaren. Deze is vastgelegd in het meerjarenbeleidsplan. De organisatie kent een open cultuur.
2. De organisatie past de principes van de Governance Code Cultuur toe en licht toe hoe zij dat heeft gedaan (‘pas toe én leg uit’):

- Het Universiteitsmuseum Groningen is een geregistreerd museum. Het is niet verzelfstandigd maar is volledig onderdeel van de Rijksuniversiteit Groningen (RUG), waar het is ondergebracht bij de universitaire dienst University Services. Het museum heeft geen bestuur of raad van toezicht en is niet aangemerkt als (culturele) ANBI. De directeur van het Universiteitsmuseum rapporteert direct aan het hoofd Community van de RUG. De directeur is verantwoordelijk voor de algemene inhoudelijke en dagelijkse leiding, het functioneren en de resultaten van de organisatie. De jaarbegroting wordt vastgesteld door het managementteam van University Services, waar de directeur geen deel van uit maakt.
- De directeur past de principes en aanbevelingen van de code toe en ziet erop toe dat dit ook in de organisatie gebeurt, voor zover deze aanbeveling van toepassing of toepasbaar zijn binnen de organisatorische inbedding binnen de RUG.
- De organisatie, i.e. directeur, voert minimaal wekelijks gesprekken met medewerkers en het hoofd Community, en minstens maandelijks met overige betrokkenen (financiën, vastgoed, AMD, ARBO etc.).
- Dilemma’s en eventuele situaties van belangenverstrengeling of tegenstrijdig belang worden met het hoofd Community van de RUG besproken.
- Financiële risicobeheersing en interne controle wordt besproken met de accountantsdienst van de RUG, die ook eindverantwoordelijk is voor de financiële rapportages.
- Het beloningsbeleid, de beloning, contractduur en (neven)functies van de directeur valt onder de RUG i.e. het hoofd Community van de RUG. Alle medewerkers worden gehonoreerd volgens de CAO NU.
- Er is geen Raad van Toezicht: regels op honorering zijn dus niet van toepassing.

3. De directeur is zich bewust van zijn rol, taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden en handelt hiernaar. De directeur ziet toe op het naleven van de regels voor jaarverslag, jaarrekening en andere financiële rapportages, rekening houden met de positie van het UM als 100% onderdeel van de RUG.
4. De directeur is verantwoordelijk voor de algemene en dagelijkse leiding, het functioneren en de resultaten van de organisatie. Hij handelt bij de vervulling van zijn taak steeds vanuit het perspectief van de maatschappelijke doelstelling van zijn organisatie. Hij voert periodiek overleg met externe belanghebbenden, gericht op het verwerven van vertrouwen, draagvlak en legitimiteit. Hij streeft ernaar goed toegerust te zijn voor een adequate vervulling van zijn taak en blijft daartoe steeds aan zijn eigen ontwikkeling werken.
5. De directeur gaat zorgvuldig en verantwoord om met de mensen en de middelen van de organisatie. Hij handelt als een goed werkgever. Medewerkers kunnen vermoedens van misstanden en onregelmatigheden zonder risico voor hun positie melden bij de directeur, de intern aangewezen waarnemer van de vertrouwenspersoon of de vertrouwenspersoon van de RUG. Het beloningsbeleid voor de medewerkers van de organisatie past bij de aard, omvang en maatschappelijke doelstelling van de organisatie en stemt overeen met de wettelijke voorschriften.
6. De directeur is verantwoordelijk voor het eigen functioneren. Zijn taken en werkwijze zijn vastgelegd in zijn functieprofiel. Samen met het hoofd Community bewaakt hij zijn functioneren. Hij voert zijn werkgeversrol op een professionele en onafhankelijke wijze uit.
7. Overige richtlijnen m.b.t. bestuur en raad van toezicht zijn niet van toepassing voor het Universiteitsmuseum omdat de directeur onderdeel uitmaakt van de structuur van de RUG en rapporteert aan het hoofd Community van de RUG.